

УДК 378.014.242

В.В. Антощенкова, д-р екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

Р.В. Антощенко, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

М.В. Дейнега, здоб. ступ. PhD (ДБТУ, Харків)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ

Інтернаціоналізація освітнього процесу стала визначальною характеристикою конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Вона забезпечує інтегрування національних, міжкультурного та глобального рівнів у викладанні, навчанні, проведенні спільних досліджень та надання сервісних послуг університетами та системами вищої освіти. Основним елементом інтернаціоналізації вищої освіти є глобалізація. Між інтернаціоналізацією, глобалізацією та кваліфікацією в вищій освіті існує тісний зв'язок. Міжнародні угоди про співпрацю, академічна мобільність, міжнародні стипендії, технічний та економічний розвиток, міжнародні навчальні програми, культурні цінності, історичний та політичний контекст є найважливішими причинами інтернаціоналізації вищої освіти.

Інтернаціоналізація, яка зазвичай використовується в економічних колах, пов'язана зі збільшенням участі компанії чи навчального закладу в міжнародних глобалізованих ринках. Інтернаціоналізація вищої освіти – це процес інтеграції міжнародного/міжкультурного виміру в виховні, навчальні, дослідницькі та сервісні елементи навчального закладу. Розширення схем академічної мобільності сьогодні є характерною рисою інтернаціоналізації. В минулому столітті чи міг хтось передбачити, що міжнародна академічна мобільність для студентів, а також науковців і викладачів матиме потенціал перерости у висококонкурентний багатомільйонний міжнародний бізнес з працевлаштування. Високорозвинені країни інвестують у великі маркетингові компанії, щоб залучати найкращих та найталановитіших до навчання та роботи в їхніх установах, щоб забезпечити «інтелектуальний потенціал» для інновацій та дослідницьких програм. Виклики, пов'язані з академічною та професійною мобільністю дуже недооцінені. Неможливо ігнорувати «гонку» залучення іноземних студентів і науковців за «інтелектуальним потенціалом» і «генеруванням доходу». Початкова мета такої академічної мобільності – допомогти студентам із країн, що розвиваються, отримати вищу освіту та досвід в іншій країні, а потім

повернутися додому, щоб зробити внесок у національний розвиток. Але ж така початкова ініціатива швидко згасає, оскільки країни все жорсткіше конкурують у змаганні розумів 21-го століття.

Якщо досвід останніх десятиліть є провісником майбутнього, ймовірно, що конкуренція за найталановитіших студентів і вчених лише посилюватиметься, привносячи з собою користь для деяких країн і вищих навчальних закладів та втрати для інших. Можливо, технології та соціальні мережі і принесуть нові можливості для обміну ідеями, що пом'якшить загальний вплив переможців і переможених, але нинішня одержимість глобальними рейтингами та програмою економічної конкурентоспроможності свідчать про інше. Велика гонка розумів через мобільність студентів та науковців, ймовірно, буде з роками активізуватися [1].

Вплив нових форм міжнародної академічної мобільності на визнання та просування корінних культур є темою, яка викликає різні настрої в суспільстві. Багато хто вважає, що сучасні інформаційні та комунікаційні технології та переміщення людей, ідей і культур через національні кордони відкривають нові можливості для просування своєї культури в інших країнах і посилення злиття та гібридизації культур. Важливою перевагою є краще розуміння культурного розмаїття та сильніші міжкультурні навички спілкування. Інші стверджують, що ці самі сили руйнують національну культурну ідентичність і замість створення нових гібридних культур корінні культури гомогенізуються. Оскільки освіта традиційно розглядалася як засіб акультурації, ці аргументи зосереджені на специфіці змісту навчальної програми, мови викладання (зокрема, збільшення англійської) та процесу викладання і навчання в міжнародній освіті.

Відповідно до п. 2 ч.1 ст.1 Закону України «Про вищу освіту» [2] академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами. Учасниками академічної мобільності відповідно до Порядку реалізації права на академічну мобільність є: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, особи, яким надано статус закордонного українця, особи, яких визнано біженцями, та особи, які потребують додаткового захисту, які здобувають фахову передвищу, вищу освіту певного освітнього, освітньо-наукового/освітньо-творчого рівня, науковий ступінь за денною (очною) формою здобуття освіти (з відривом від виробництва) або працюють за основним місцем роботи в певному українському закладі фахової передвищої, вищої освіти (науковій установі) і які на умовах і в порядку, визначених цим

Порядком, беруть участь у програмі академічної мобільності в іноземному або іншому українському закладі освіти (науковій установі); іноземці, особи без громадянства, які здобувають вищу освіту, освіту рівня, аналогічного фаховій передвищій освіті, науковий ступінь або працюють в іноземному закладі освіти або науковій установі і які на умовах і в порядку, визначених цим Порядком, беруть участь у програмі академічної мобільності в певному українському закладі освіти (науковій установі).

Інтернаціоналізація освіти – це сучасний тренд розвитку процесу, який довів свою життєздатність [3]. Вона сприяє розвитку комунікаційних здібностей молоді, пізнання ментально-історичних особливостей інших народів та країн, формуючи ментально-інтелектуальний фундамент для поступальності взаємодії між народами та країнами. Входження світової спільноти в епоху поліцентризму обумовлює трансформування процесу інтернаціоналізації вищої освіти, оскільки цілі та завдання, що реалізуються з її допомогою, повинні відповідати не тільки індивідуальним очікуванням абітурієнтів, їх кар'єрним бажанням, а й поступальності розвитку національного господарства та підвищенню його міжнародної конкурентоспроможності, в тому числі формування високопрофесійного кадрового потенціалу, затребуваного національною економікою країни.

Отже, інтернаціоналізація визнає та спирається на місцеві, національні та регіональні пріоритети, політику та практику і має на меті доповнити, гармонізувати та розширити місцевий вимір, а не домінувати над ним. Якщо цю фундаментальну істину не поважати, існує велика ймовірність зворотного удару та сприйняття інтернаціоналізації як агента гомогенізації чи гегемонії. Розвиток національної культури та контексту є фундаментальним принципом інтернаціоналізації.

Інформаційні джерела

1. Черушева Г. Б., Колесник С. Г., Довбня С. О. Європейська та світова практика академічної мобільності для інноваційного розвитку освітнього простору України. АКАДЕМІЧНИ ВІЗІТ. Випуск 17/2023. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7791200>

2. Закон України «Про вищу освіту» зі змінами 2024 рік №1556-VII від 01.07.2014, редакція від 01.01.2022 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556>

3. Програма обміну для студентів бакалаврату вищих навчальних закладів (Global Undergraduate Exchange Program) 2023-2024. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/education-culture-uk/global-ugrad-uk/>